

**ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
УКРАЇНИ З ЄС¹**

Алексеевська Галина Сергіївна

*доктор філософії, доцент,
доцент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин,*

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Кулікова Вероніка Сергіївна

магістр,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Розвиток торговельно-економічного співробітництва України та Європейського Союзу є надзвичайно актуальним. Окрім економічних факторів, таких як необхідність адаптації до стандартів та норм ЄС, важливими є й політичні, соціальні та структурні аспекти, що впливають на ефективність подальшого розвитку торговельних відносин. Попри висхідну економічної співпраці, ці виклики потребують комплексного підходу для гарантування сталого розвитку партнерства між Україною та ЄС. У таблиці 1 представлено основні виклики та пропозиції їх подолання під час торговельно-економічної співпраці України з країнами ЄС.

По-перше, переважання імпорту з країн ЄС над експортом: аналіз статистичних даних показує, що ця тенденція зберігається протягом усього періоду дослідження, що призводить до зростання залежності української економіки від європейських постачальників та обмежує можливості розвитку внутрішнього виробництва. Значною мірою це виявляється при аналізі структури імпорту, основну частину якого складають машинне обладнання та хімічна продукція.

Зростаюча імпортозалежність, особливо у промисловому секторі, створює ризики для економічної безпеки країни, оскільки внутрішнє виробництво не здатне забезпечити потреби ринку в продукції з розвиненим технологічним потенціалом. Це також спричиняє зниження загального рівня конкурентоспроможності економіки, що потребує впровадження ефективної політики імпортозаміщення та розвитку національних виробничих потужностей [1; 2].

---

¹ Theses were prepared within the research project: "Socioeconomic impact of the COVID-19 pandemic and Russia's full-scale invasion on the development of EU and Ukraine: fostering research collaborations through establishing of a digital knowledge exchange platform" This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 Research and Innovation programme under Grant Agreement no. 871072

Виклики та шляхи вирішення у торгівельно-економічній співпраці між Україною та ЄС

Виклики	Шляхи вирішення
Переважаючий імпорту з країн ЄС над експортом	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження стратегії імпортозаміщення; - державна підтримка підприємств у машинобудуванні та хімічній промисловості; - надання пільгових кредитів та тимчасових податкових пільг за умови використання українських компонентів; - створення промислових кластерів та індустріальних парків для зниження витрат на логістику.
Географічна диверсифікація	<ul style="list-style-type: none"> - Розширення торговельних зв'язків із країнами поза межами ЄС; - розвиток ІТ-сектору через освітні програми та податкові пільги; - укладення угод з міжнародними фармацевтичними компаніями для розвитку біотехнологій; - сертифікація продукції для нових ринків; - підтримка органічного виробництва через субсидії та інвестиції.
Товарна диверсифікація експорту	<ul style="list-style-type: none"> - Розширення експорту продукції з високою доданою вартістю; - підтримка високотехнологічних секторів (ІТ, біотехнології, органічне виробництво); - сертифікація продукції для відповідності міжнародним стандартам.
Проблематика транспортної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> - Масштабна відбудова та модернізація інфраструктури; - впровадження європейських стандартів безпеки, екології та логістики; - залучення інвестицій від ЄС; - реформування управління у транспортній сфері; - модернізація аеропортів, морських портів та залізничної мережі.

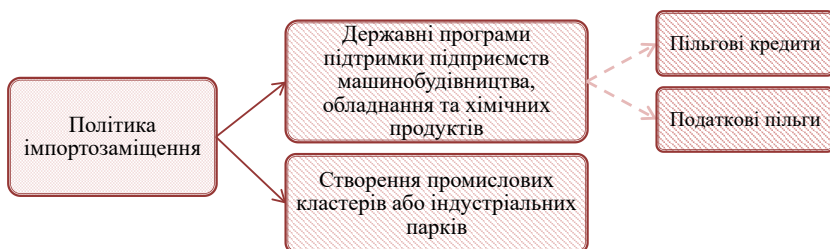
Джерело: складено авторами

Вирішення цієї проблеми повинно бути комплексним і базуватися на стратегії імпортозаміщення з урахуванням специфіки товарної структури. Пропозиції щодо необхідних змін наведено на рисунку 1.

Впровадження державних програм підтримки підприємств у таких секторах, як машинобудування, виробництво обладнання та хімічна промисловість, сприятиме розвитку внутрішнього виробництва. Це сприятиме підвищенню рівня зайнятості населення та сприятиме появі нових вакансій у цих галузях.

Що стосується створення промислових кластерів та індустріальних парків, то такі ініціативи сприятимуть розвитку місцевого виробництва та

підвищенню ефективності підприємств завдяки зниженню витрат на логістику та спрощенню виробничих процесів.

Рис. 1. Стратегії зменшення імпортозалежності від товарів ЄС

Джерело: складено авторами

По-друге, географічна диверсифікація – Україна дедалі більше залежить від торговельних відносин з кількома країнами Європейського Союзу, зокрема Польщею. Це підтверджується значним зростанням частки Польщі в експорті протягом останніх 10 років. Проте така орієнтація зазвичай призводить до низького рівня диверсифікації ринків збуту, що створює ризики за умови зміни політичних чи економічних умов.

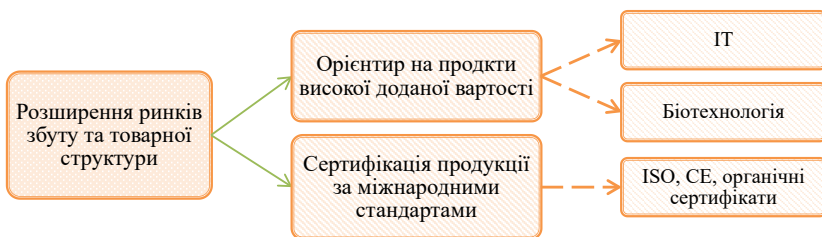
Попри численні переваги, які часто підкреслюються в контексті торговельної співпраці з ЄС, варто зазначити обмеження географічної диверсифікації. Основною географічною орієнтацією України залишається Європейський Союз, на який припадає вагома частина експорту. Хоча співпраця з ЄС стимулюється угодою щодо асоціації, країни ЄС не можуть повною мірою забезпечити Україну всіма необхідними ринками, особливо в умовах глобальних економічних коливань та внутрішніх криз у європейських країнах. Це створює необхідність пошуку нових партнерів у інших регіонах світу для забезпечення стійкості зовнішньої торгівлі та зниження економічних ризиків [3; 4].

По-третє, товарна диверсифікація експорту України є критично важливим фактором для підвищення економічної стійкості та конкурентоспроможності на глобальних ринках. На сьогодні значна частина українського експорту представлена сировинними товарами та продукцією з низькою доданою вартістю, в той час, як імпорт з ЄС, навпаки, включає високотехнологічні товари та промислові продукти, що демонструє відсутність ґрунтовної структурної інтеграції між економіками. Така невідповідність у структурі товарообігу обмежує можливості для більш глибокого економічного співробітництва та розвитку високотехнологічних секторів економіки, що, у свою чергу,

може затримати прогрес у напрямку диверсифікації та модернізації економіки України.

Однією з основних проблем, що стоять на шляху до більш ефективного експортного розвитку, є залежність української економіки від експорту сировини, значна частина якої постачається без попередньої обробки. Це суттєво обмежує потенціал створення високотехнологічних товарів з високою доданою вартістю, здатних стимулювати економічне зростання та посилити інтеграцію України в глобальні технологічні ланцюги. Зокрема, відсутність розвинених виробничих ланцюгів для переробки сировини в більш складні продукти знижує конкурентоспроможність країни на ринку високотехнологічної продукції [5; 6].

Крім того, експорт орієнтований на сировину та товари рослинного походження, що підсилює вразливість економічної системи щодо коливань світових цін на ці продукти та змін попиту на постачальників.

Рис. 2. Стратегії розширення ринків збуту та диверсифікації товарної структури експорту

Джерело: складено авторами

Питання диверсифікації ринків збуту та товарної диверсифікації є досить складним у контексті сучасної економічної ситуації. Оскільки основний інтеграційний напрямок України є європейським, то диверсифікація до інших країн є важливою, але на даному етапі менш пріоритетною. Однак, для збільшення обсягів експорту країни необхідно орієнтуватися на більш розвинені країни Європейського Союзу. Розвинені економіки ЄС мають високий попит на продукцію з високою доданою вартістю, тому Україні доцільно орієнтуватися на такі сектори, як ІТ чи біотехнологія.

По-четверте, проблематика транспортної інфраструктури: дане питання сьогодні постає досить гостро. Країна має обмежену транспортну інфраструктуру для здійснення ефективної торгівлі з ЄС, особливо в умовах військового конфлікту. Подальше погіршення ситуації в інфраструктурі, може ще більше обмежити здатність України до

безперервних поставок товарів в ЄС, що у 2023 році можливо завдяки певному партнерству з Польщею.

Таким чином, розвиток торговельно-економічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом є складним і багатограним процесом, що вимагає вирішення низки суттєвих проблем та викликів. Окрім позитивних тенденцій, зокрема зростання експорту, залишається низка структурних і політичних бар'єрів, які позначаються на ефективності співпраці. Найбільш важливими питаннями є зростаюча залежність України від імпорту, обмежений рівень товарної та географічної диверсифікації експорту, а також обмеження у розвитку національного виробництва через структурні дисбаланси в економіці. Окрім того, значні проблеми створює транспортна інфраструктура, що потребує модернізації та інтеграції з європейськими стандартами. Для забезпечення сталого розвитку торговельних відносин необхідно впровадити комплексні заходи, включаючи політику імпортозаміщення, диверсифікацію ринків збуту, а також розвиток нових високо-технологічних секторів, таких як ІТ та біотехнології. Крім того, для підвищення ефективності економічної співпраці України з ЄС важливо інвестувати в модернізацію транспортної інфраструктури, що дозволить зменшити логістичні витрати та покращити інтеграцію з європейським ринком.

Список використаних джерел:

1. Ishchuk S.O., Sozanskyu L.Y. Import dependence of the Ukrainian economy: problems and solutions. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*. 2020. Vol. 1(13). P. 23–32. DOI: [https://doi.org/10.31339/2313-8114-2020-1\(13\)-23-32](https://doi.org/10.31339/2313-8114-2020-1(13)-23-32) (дата звернення: 01.11.2024).
2. Пугачевська К. Імпортозалежність економіки України: детермінанти та ризики. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. Vol. 111, No. 4. P. 103–114. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(111\)07](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(111)07) (дата звернення: 01.11.2024).
3. Іванов Є. Оцінювання диверсифікації експорту в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. No. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-41> (дата звернення: 01.11.2024).
4. Яценко О. О. Визначення перспективних напрямів диверсифікації експорту України. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». 2020. № 21. С. 281–292.
5. Savchenko M.V., Kuzmenko Y.H., Choplyak M.P. Development Trends of Ukraine's Foreign Trade in Raw Products and its Impact on the Economy of the Country and the World. *Business Inform.* 2023. Vol. 5, No. 544. P. 33–40. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-33-40> (дата звернення: 01.11.2024).
6. Iermakova O. Strategic directions for deepening export relations of Ukraine with EU countries in the high-tech sector. *Scientific Bulletin of Odesa National Economic University*. 2022. Vol. 7, No. 296. P. 41–47. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-7-296-41-47> (дата звернення: 01.11.2024).